

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Innováció a fenntartható jövőért – Az ökoinnovációs cselekvési terv (Eco-AP)

(COM(2011) 899 final)

(2012/C 351/14)

Előadó: **Lutz RIBBE**

2011. december 15-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Innováció a fenntartható jövőért – Az ökoinnovációs cselekvési terv (Eco-AP)

COM(2011) 899 final.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2012. augusztus 29-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2012. szeptember 18–19-én tartott 483. plenáris ülésén (a szeptember 18-i ülésnapon) 141 szavazattal 5 ellenében, 6 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Az EGSZB következtetéseinek és ajánlásainak összefoglalása

1.1 Az EGSZB üdvözi az ökoinnovációs terv előterjesztését. Külön kiemeli azt a cselekvési tervben megfogalmazott szándékot, hogy feltérképezzék és felszámolják az akadályokat, illetve erősítsék az előremutató változásokat ösztönző tényezőket.

1.2 Az „ökoinnováció” fogalmát nem lehet általános érvennyel meghatározni, a társadalomban (és a különféle kultúrák között) ugyanis nagymértékben eltérnek a vélemények arról, hogy mi tekinthető „innovatívnak”, illetve haladó szelleműnek. Az Európai Bizottságnak ezért minél világosabb minőségi vagy – ha lehetséges – akár mennyiségi odaítélési kritériumokat kellene megállapítania azokon a területeken, amelyekeken fellépést tervez.

1.3 A majdani cselekvési tervből profitáló vállalkozásokat kötelezni kellene arra, hogy egy rövid tanulmányban foglalják össze, ők maguk miben látják technológiáik megvalósításának, illetve forgalomba hozatalának legnagyobb akadályait.

1.4 Az EU által támogatott ökoinnovációk a teljes életciklus során forráskímélők, tisztességesek és fenntarthatóak kell, hogy legyenek. Az ökoinnovációk támogatását össze kell kapcsolni az uniós fenntarthatósági politika kritériumaival.

1.5 Kiemelt figyelmet kell fordítani a nem ipari méretekben működő, testreszabott környezetvédelmi technológiákra. Az EGSZB már a „Testreszabott környezetvédelmi technológiák jelenéről és jövőjéről a csatlakozó országokban” című véleményében ⁽¹⁾ is rámutatott, hogy a nagy, központi megoldások mellett sokszor más alternatívák is léteznek, illetve kifejleszthetők. A kutatóintézetek és a befektetők érdeklődése gyakran nem terjed ki a testreszabott, decentralizált, kisipari technológiai

megoldásokra, mert ezekkel nem vagy csak kismértékben lehet pénzt keresni, éppen azért, mivel olcsóak, mégis hatékonyak. Az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottságnak, hogy az akkori véleményben megfogalmazott ajánlásokat építse be új cselekvési tervébe.

1.6 Rendszeres időközönként felül kell vizsgálni, nem kelle-e a hatályos irányelveket és rendeleteket, illetve a strukturális alapok és az agrárpolitika keretében biztosított támogatások feltételeit az újabb környezettechnológiai innovációkhoz igazítani.

1.7 Az Európai Bizottságnak emellett végre listát kell készítenie a környezetre káros szubvenciókról, és ezeket fokozatosan meg kell szüntetnie. Az ugyanis, hogy komoly ráfordítással támogassuk az ökoinnovációt, ugyanakkor – egy elhibázott szubvenációs politika révén – magunk is hozzájáruljunk a környezet rombolásához, ma már elfogadhatatlan.

2. Az európai bizottsági dokumentum tartalma

2.1 Az Európa 2020 stratégiának, az Európai Bizottság jelenlegi politikatervezési és -alakítási eszközének végrehajtása és konkretizálása keretében tudvalevőleg hét kiemelt kezdeményezést indítottak el, nevezetesen a következőket:

— *Innovatív Unió*

— *Mozgásban az ifjúság*

— *Európai digitális menetrend*

— *Erőforrás-hatékony Európa*

— *Iparpolitika a globalizáció korában*

⁽¹⁾ HL C 112., 2004.4.30., 83–91. o.

— Új készségek és munkahelyek menetrendje és

— Szegénység elleni európai platform.

2.2 Az „Innovatív Unió” kiemelt kezdeményezés konkrét tartalommal való megtöltését egyebek mellett az „Ökoinnovációs cselekvési terv” szolgálja, de a cselekvési terv természetesen más kiemelt kezdeményezéseket, például az „Erőforrás-hatékony Európa” vagy az „Új készségek és munkahelyek menetrendje” kezdeményezéseket is érinti.

2.3 A cselekvési terv utal arra, hogy a környezetvédelmi technológiákkal egyrészt rohamosan növekvő piacok feltárása valósulhat meg, másrészt számos új munkahely is teremthető.

2.4 A cselekvési terv a régi, 2004-es környezettechnológiai cselekvési tervre (ETAP) épül, de már nem csupán az új környezetbarát technikák és technológiák hagyományos kutatására és fejlesztésére koncentrál. Az új cselekvési terv inkább egy átfogó ökoinnovációs koncepció intézkedéscsomagjának tekintendő, amely azt is fel kívánja tárni, hogy az új technológiák megvalósítása során mi jelent motiváló tényezőt, illetve akadályt, és ezek miként támogathatók, illetve szüntethetők meg.

2.5 Ennek kapcsán az európai bizottsági dokumentum érdekes közvélemény-kutatási eredményeket idéz, amelyek ezeket az akadályokat, illetve motiváló tényezőket leírják és bizonyos mértékig számszerűsítik.

2.6 A piaci keresletnek és a beruházások megtérülésének a bizonytalanságát említik két fő akadályként, míg a magas energia- és nyersanyagárak, az új szabályozások és szabványok, valamint a tudáshoz való hozzáférés képezik a fő motiváló tényezőket.

2.7 Leírják, hogy „Az ökoinnováció mostanáig viszonylag lassan jutott a piacra, a megújuló energia azonban az energia- és éghajlatpolitika eredményeként kivételt képez. Az ökoinnovációt akadályozó tényezők a környezetvédelmi költségeket és előnyöket nem tükröző piaci árak, a merev gazdasági struktúrák, az infrastruktúra és a viselkedési minták merevsége, valamint a káros ösztönzők és támogatások.” Ebből arra a következtetésre jutnak, hogy a környezetre káros szubvenciókat az ökoinnováció erősítése érdekében meg kell szüntetni.

2.8 A cselekvési terv célja az, hogy az ökoinnovációkat általában véve, tehát valamennyi gazdasági ágban, célirányos lépések útján felgyorsítsa. Az ökoinnovációk iránti erősebb és stabilabb piaci kereslet megeremtése érdekében intézkedéseket kell majd javasolni a szabályozási ösztönzők, a magán- és közbeszerzések, valamint a szabványok területén. A befektetésre való felkészültség és a hálózatépítési lehetőségek javítása érdekében támogatást kell nyújtani a kkv-knak.

2.9 Az ökoinnovációs terv tehát a kereslet és kínálat, a kutatás és az ipar, illetve a szakpolitikai és finanszírozási eszközök oldaláról ragadja meg a kérdést. Megerősíti a környezetvédelmi jog mint az ökoinnovációk motiváló tényezője alapvető jelentőségét, és kilátásba helyezi a vonatkozó jogi előírások és szabványok felülvizsgálatát arra az esetre, ha ezek akadálynak bizonyulnának.

2.10 Az ökoinnováció nemzetközi dimenzióját és a nemzetközi partnerekkel való hatékonyabb politikai koordináció jelentőségét is kiemeli.

2.11 A cselekvési terv összesen hét intézkedési területet tartalmaz, amelyekhez minden esetben „mértékföldköveket” is meghatároz:

1. a környezetvédelmi politika és szabályozás felhasználása az ökoinnováció előmozdításának ösztönzésére;
2. a demonstrációs projektek és a partnerség támogatása annak érdekében, hogy ígéretes, intelligens és nagyszabású operatív technológiák kerüljenek bevezetésre a piacra;
3. az ökoinnovációt fokozó új szabványok kidolgozása;
4. pénzügyi eszközök és támogatási szolgáltatások mobilizálása a kkv-k számára;
5. a nemzetközi együttműködés előmozdítása;
6. az új készségek és munkahelyek, valamint a kapcsolódó képzési programok kialakításának támogatása a munkaerőpiaci szükségletek kielégítésére;
7. az ökoinnováció előmozdítása az Innovatív Unió keretében.

3. Általános megjegyzések

3.1 Az EGSZB támogatja a cselekvési tervet, amely logikusan felépítettnek és átgondoltnak tűnik.

3.2 Az ökoinnováció az egyik – ha ugyan nem a legfőbb – feladat, amely előttünk áll, ha tartósan versenyképesek kívánunk maradni és meg akarjuk valósítani a fenntarthatósággal kapcsolatos céljainkat, de abban is segít, hogy utakat mutassunk az egyelőre kevésbé fejlett régiók számára a gazdasági fejlődés és a nagyobb jólét környezeti terhelés nélkül történő elérésére.

3.3 Nem jelentéktelen kérdés azonban, hogy mit is értsünk „ökoinnováción”. Amit egy adott személy vagy kultúrkör innovatívnak és haladó szelleműnek tart, másoknál vagy más körökben inkább ellenállást válthat ki – ez a legszembetűnőbbben például a géntechnológia vagy az atomenergia hasznosításánál mutatkozik meg. Ebből világosan következik, hogy az „ökoinnovációnak” nincs általánosan érvényes meghatározása.

3.4 Cselekvési tervében az Európai Bizottság – igen helyesen – mégis igyekszik egyfajta definíciót találni. Számára „Az **ökoinnováció** [...] az innováció minden olyan formája, amelynek eredménye vagy célja a fenntartható fejlődés irányába történő jelentős és igazolható előrelépés a környezeti hatások csökkentése, a környezetterheléssel szembeni ellenálló képesség növelése, vagy a természeti erőforrások hatékonyabb és felelősségteljesebb felhasználásának megvalósítása révén.” Homályos marad azonban, hogy melyek azok a „jelentős és igazolható” előrelépések, amelyek fékezik a környezeti hatásokat. Az EGSZB ezért azt ajánlja az Európai Bizottságnak, hogy a később előterjesztendő végrehajtási tervben részletesebben

ismertesse az egyes súlypontokat, és gondoskodjon arról, hogy az „ökoinnováció” uniós finanszírozása azokra a projektekre irányuljon, amelyek a leghatásosabban segítik elő az ágazatspecifikus környezeti célok elérését.

3.5 Az EGSZB emellett azt ajánlja, hogy a cselekvési terven belül az Európai Bizottság vegye fontolóra olyan súlypontok meghatározását, amelyek kiemelten támogatandók. Ilyenek lehetnének a környezetvédelmi politika azon szektorai, amelyekben a) Európa már évek óta rendkívül lassan halad előre, b) amelyeknél előre látható, hogy bizonyos környezetvédelmi célok csak igen nehezen érhetők el, illetve c) amelyek esetében a technológia még mindig drágának bizonyul.

3.6 Az EGSZB fontosnak tartja rámutatni, hogy a nem ipari méretekben működő, testreszabott környezetvédelmi technológiákra is különös figyelmet kellene fordítani. Már a „Testreszabott környezetvédelmi technológiák jelenéről és jövőjéről a csatlakozó országokban” című véleményében (NAT/203, 2004. március 31.) is rámutatott, hogy a nagy, központi megoldások mellett sokszor más alternatívák is léteznek, illetve kifejlesztendők. A kutatóintézetek és a befektetők érdeklődése gyakran nem terjed ki a testreszabott, decentralizált, kisipari technológiai megoldásokra, mert ezekkel nem vagy csak kismértékben lehet pénzt keresni, éppen azért, mivel olcsóak, mégis hatékonyak. Az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottságnak, hogy az akkori véleményben megfogalmazott ajánlásokat építse be új cselekvési tervébe.

3.7 Így az ököinnovációk a piacokon érvényesülő új technológiák mellett olyan ötleteket és elképzeléseket is képviselnek, amelyek megvalósításához nincs szükség komolyabb beruházásokra, fejlesztéseket azonban éppen ezért ritkábban indítják be a vállalatok, amelyek helyt kell hogy álljanak a piacon, illetve új piacokat szeretnének feltárni.

3.8 Az ilyen – például vidéki területekre vagy kevésbé fejlett régiókra/országokra szabott – megoldásokat ezért legalább ugyanolyan intenzitással kellene előrelendíteni, mint a vállalatok kutatási és fejlesztési projektjeit.

3.9 Az EGSZB összességében támogatja a cselekvési tervet, különösen üdvözölve annak bejelentését, hogy az akadályokra kiemelt figyelmet fordítanak majd.

4. Részletes megjegyzések

4.1 Arra azonban nem derül fény, hogy az akadályok tervbe vett felszámolását miként lehetne megvalósítani. Először ugyanis

meg kell állapítani, hogy az egyes innovációk esetében milyen (technikai és nem technikai jellegű) akadályok merülnek fel. Ez fontos feladat.

4.2 Hogy egy konkrét példát is említsünk: a hetedik kutatási keretprogramban az EU támogatott egy „második generációs növényolaj-projektet” („2nd Generation Vegetable Oil”). A projekt keretében annak feltárása volt a cél, hogy a decentralizáltan előállított, nem finomított növényi olajok alkalmasak-e olyan mezőgazdasági vontatók hajtására, amelyek egyidejűleg az európai környezet- és éghajlatvédelmi normáknak is megfelelnek. Az eredmény: a mai, fejlett technológiájú motorokkal ez megoldható, ráadásul 60 %-kal kisebb – tehát a megújuló energiákról szóló irányelvben meghatározott minimális értékeknel jóval kedvezőbb – üvegházhatásúgáz-kibocsátás mellett!

4.3 Ez az egyértelműen ököinnovációként jellemezhető technológia azonban az EU-ban nem fog utat törni magának mindaddig, amíg a fosszilis eredetű dízelüzemanyag adókedvezményben részesül, a tervbe vett energiaadó CO₂-komponense olyan csekély súlyt kap, mint ahogy azt tervezik, illetve egyszerűen jogi úton tiltják a növényi olajok alkalmazását.

4.4 Az Európai Bizottságnak ezért fontolóra kellene vennie, hogy a támogatandó projektek esetében kötelezővé tegye egy kis kiegészítő tanulmány elkészítését, amely megfelelő tájékoztatást ad a lehetséges, illetve a konkrét akadályokról. Itt nem magas szintű tudományos fejtegetésekre gondolunk, csupán olyan információkra, amelyek a politikai döntéshozóknak jelzik, hogy mi az, amit még meg kell valósítani.

4.5 Ezzel egyidejűleg szükség van arra, hogy az Európai Bizottság rendszeres időközönként felülvizsgálja, nem kell-e hatályos irányelveit és rendeleteit, illetve a strukturális alapok és a közös agrárpolitika keretében biztosított támogatásainak feltételeit az újabb környezettchnológiai innovációkhoz igazítani.

4.6 Végül pedig az EGSZB fel kívánja hívni a figyelmet arra, hogy – számos más dokumentumhoz hasonlóan – ez a cselekvési terv is teljes joggal utal arra, hogy a környezetre káros támogatásokat le kell építeni. Annál bosszantóbbnak találja, hogy az Európai Bizottság az EGSZB többszöri kérése ellenére eddig még nem mutatta be a környezetre káros támogatások listáját, bár ezt már több mint öt éve ígéri. Ha a szavak és a tettek közt ekkora szakadék tátong, akkor kételkednünk kell az Európai Bizottság szándékának komolyságában.

Kelt Brüsszelben, 2012. szeptember 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON